

Natura 2000 - Handleplan

**Hejede Overdrev,
Valborup Skov
og Valsølille Sø**

Natura 2000-område nr. 146
Habitatområde H129

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	2
Baggrund.....	3
Sammen drag af den statslige Natura 2000-plan	4
Natura 2000-område nr. 146 Hejede Overdrev, Valborup Skov og Valsø lille Sø.....	4
Mål for planperioden.....	6
Forventede metoder og forvaltningstiltag.....	8
Prioritering af den forventede forvaltningsindsats.....	10
Forventet effekt.....	11
Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag.....	13
Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere	14
Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper i Natura 2000 område nr. 146 Hejede Overdrev, Valborup Skov og Valsø lille Sø.....	15
Bilag 4: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.....	16
Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.	19
Bilag 6: Strategisk Miljøvurdering	22

Kolofon

Titel: Natura 2000-handleplan for Hejede Overdrev, Valborup Skov og Valsø lille Sø

Udgiver: Lejre Kommune
Møllebjergvej 4
4330 Hvalsø

Ringsted Kommune
Sct. Bendts gade 1
4100 Ringsted

Holbæk Kommune
Kanalstræde 2
4300 Holbæk

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

År: 2012

Forsidefoto: Søren Grøntved Christiansen, Lejre Kommune

ISBN nr.: 978-87-7279-521-8

Kort: Copyright (c) Kort- og Matrikelstyrelsen

Må citeres med kildeangivelse

Baggrund

Der er udarbejdet statslige Natura 2000-planer for 246 Natura 2000-områder, som kan findes her: [Natura 2000-plan](#).

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan for 146 Hejede Overdrev, Valborup Skov og Valsøllille Sø

Handleplanen er udarbejdet af Lejre Kommune, Ringsted Kommune, Holbæk Kommune og Naturstyrelsen.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder - bortset fra skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Hver kommune sikrer gennemførelse for sit område inden udgangen af år 2015.

Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Naturstyrelsen sikrer gennemførelse af disse dele af handleplanen inden udgangen af år 2021.

Naturstyrelsen er offentlig lodsejer og gennemfører Natura 2000-planen direkte i sin drifts- og plejeplan. Der er resumé af denne drifts- og plejeplan i bilag 4. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens bilag 2.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/9 2009), bekendtgørelse nr. 1117 om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner og bekendtgørelse 1116 om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning.

Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
 - en prioritering af handleplan-myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden
 - en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter
 - de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplan-myndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning og ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 5.

Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

Natura 2000-område nr. 146 Hejede Overdrev, Valborup Skov og Valsøllille Sø

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området Hejede Overdrev (Heide Overdrev), Valborup Skov og Valsøllille Sø er på 1.330 ha. Området ligger umiddelbart syd for Hvalsø og strækker sig over ca. 8 km. Det udgøres af de statejede Bidstrupskove, den privatejede Helvigstrup Skov og små privatejede overdrev i Lejre Kommune samt Valsøllille Sø og private skovarealer ved Skjoldenæsholm i Ringsted Kommune. Hejede Overdrev blev frem til skovforordningen i 1805 anvendt til græsning af bønderne i Særløse, Skov Hastrup og de spredte skovgårde, men er i dag hovedsagelig skovbevokset.

Vigtigste naturværdier

Området er udpeget for at beskytte i alt 12 arter og naturtyper. Der er bl.a. tale om stor vandsalamander, overdrev med orkidéer, bøgeskove, ege- og blandskove samt elle- og askeskove. Omkring Hjortesø og ved Bøllesø findes veludviklet hængesæk; ved Ellesø og Stuelund er konstateret træbevoksede hængesække.

Områdets søer er ikke kortlagt, men Avnsø, Ellesø, Hejede Sø, Valsøllille Sø og Mortenstrup Sø er registreret som næringsrige søer, Bøllesø på Særløse Overdrev er dannet ved tørvegravning og registreret som brunvandet sø, og tillige indeholder området kalkrige søer.

Trusler mod områdets naturværdier

Der er foretaget en tilstandsvurdering af de fleste af områdets naturtyper, og truslerne mod udpegningsgrundlaget er registreret.

Mange af de naturtyper, som området er udpeget for at beskytte, vurderes at være påvirkede og truede af stor tilførsel af luftbåren kvælstof (eutrofiering). Flere af de lysåbne naturtyper er truede af tilgroning som følge af manglende afgræsning, ligesom invasive arter er en trussel for naturværdierne flere steder i området. Opstemning med deraf følgende vandstandshævning giver stedvis problemer for og truer naturtyper, som er afhængige af naturlige svingninger i vandstanden. Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyper forringes eller ødelægges, eller at skovnaturtyper konverteres til skovnaturtyper, der ikke er omfattet af habitatdirektivet.

Målsætning

Overordnet målsætning for området:

Natura 2000 området udgøres af et sammenhængende område med større skove med lysåbne naturtyper i eller i randen af skovområderne.

Natura 2000 områdets natur- og skovnaturtyper sikres god-høj naturtilstand.

Områdets nationalt truede naturtyper prioriteres højt. Det gælder kalkoverdrev (6210), surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410) og rigkær (7230). Hvor det naturmæssigt er muligt, udvides arealet af disse naturtyper, og forekomsterne sammenbindes.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder.

Indsats

Oversigt over væsentlige indsatser til gennemførelse af denne plan:

Indsats	Stort omfang	Mindre omfang	Undersøges nærmere	Ikke anvendt
Rydning, fjernelse af uønsket opvækst Herunder bekæmpelse af invasive arter	x			
Forbedring af hydrologi Fx ved at standse dræning, genoprette				x
Ekstensiv drift Fx indførsel eller opretholdelse af græsning,	x			
Sikring af arealer Sikring af natur der ikke pt. er beskyttet (fx stenrev og skovnatur)	x			
Reducere forstyrrelser Fx færdsel, sejlads og jagt				x
Forbedring/sikring af levesteder Fx ved etablering af vandhuller, sikring af redetræer		x		

Indsatsen for skovene vil helt overvejende dreje sig om beskyttelse af skovarealerne samt sikring af hensigtsmæssig skovnaturtypebevarende drift og pleje.

Indsatsen for de lysåbne naturtyper vil overvejende dreje sig om at sikre og/eller genindføre lysåbne forhold ved rydning af opvækst og drift (græsning), gennemføre en indsats over for invasive plantearter samt sikre udvidelse og sammenkædning af fragmenterede naturtypeforekomster. For vandafhængige naturtyper vil det være vigtigt at sikre en hensigtsmæssig hydrologi, ligesom der skal sikres gode levesteder for stor vandsalamander. Der foretages en udvidelse og sammenkædning af forekomsterne af overdrev, rigkær og hængesæk, hvor det naturmæssigt er muligt.

Mål for planperioden

(Natura 2000-planens indsatsprogram)

Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen i første planperiode, og anvendes derfor som handleplanens mål. Dette indsatsprogram skal være gennemført med udgangen af år 2015, dog år 2021 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Indsatsprogrammet vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1.

Indsatsprogrammet er på side 20 i [Natura 2000-planen](#).

Her er et sammendrag:

- De terrestriske lysåbne naturtyper sikres en optimal ekstensiv drift og pleje.
- Arealet med kalkoverdrev (6210) udvides, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.
- Surt overdrev (6230) udvides med i størrelsesordenen 3-7 ha, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.
- Tidvis våd eng (6410) udvides, hvor de naturgivne forhold gør det muligt, hvor de naturgivne forhold gør det muligt; rød-gran fjernes; naturlig hydrologi sikres.
- Riggær (7230) udvides med i størrelsesordenen 2-5 ha, hvor de naturgivne forhold gør det muligt; rød-gran og øvrige vedplanter fjernes.
- Hængesæk (7140) udvides, hvor de naturgivne forhold gør det muligt; rød-gran fjernes.
- Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på arealer med tidvis våd eng (6410), hængesæk (7140) og riggær (7230).
- De invasive arter bekæmpes vha. de bedste kendte metoder. Spredning af de invasive arter forebygges.
- Skovnaturtyperne sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje eller udlægges i særlige tilfælde til urørt skov.
- Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe en mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi.
- Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på arealer med skovbevokset tørvemose (91D0) og elle- og askeskov (91E0).
- Der sikres velegnede levesteder for stor vandsalamander.

- Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på levestederne for stor vandsalamander.

Indsatser som forventes gennemført via anden planlægning end handleplanen:

Husdyrgodkendelsesloven: Reduktion af kvælstofdeposition fra luften på områdets naturtyper sker ved administration af denne lov.

Vandplanen: Regulerer tilførslen af næringsstoffer til søer og vandløb. Sikrer vandløb gode fysiske forhold og kontinuitet. Søerne i området sikres god vandkvalitet med et varieret dyre- og planteliv.

Hovedparten af Natura 2000-området og de kortlagte naturtyper er ejet af Naturstyrelsen, som selv udarbejder Natura 2000-plejeplan for sine arealer. Der er et resumé af denne planlægning i bilag 4 og Naturstyrelsens arealer indgår endvidere i bilag 2.

Forventede metoder og forvaltningstiltag

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål (Natura 2000-planens indsatsprogram). Der angives dog *ikke* metoder og forvaltningstiltag for offentlige arealer, hvor lodsejerne selv udarbejder drifts- og plejeplaner for at gennemføre Natura 2000-planen. Der henvises til resuméerne af denne offentlige drifts- og plejeplanlægning i bilag 4.

Den konkrete indsats på et areal forventes i stort omfang udmøntet ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til [NaturErhvervsstyrelsen](#) og – for skovbevoksede arealer – til [Naturstyrelsen](#).

Naturtyper

I tabel 1 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1. Tabellen er inddelt i 3 grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (se bilag 5)
- Skovnaturtyper (se bilag 5)
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne)

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Lysåbne naturtyper:			
Rydning af uønsket opvækst	Ca 1 ha	Ca 3 ha	Ca 4 ha
Forbedring af hydrologi			
Græsning eller høslæt	Ca 4 ha	0,5-5 ha	4,5 – 9 ha
Skovnaturtyper:			
<i>Skov med fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	0 ha	Ca, 118-132 ha	Ca. 118-132 ha
Urørt skov	0 ha	≤15ha	≤15ha
Forbedring af hydrologi	0 ha	Ca. 6 ha	Ca. 6 ha
<i>Skov uden fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	0 ha	Ca. 4-9 ha	Ca. 4-9 ha
Urørt skov	0 ha	≤5ha	≤5ha
Ny habitatnatur**:			
Udvidelser af naturtyper	0	5-12,5 ha	5-12,5 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 4.

** I bilag 3 er der et kort, som viser potentielle områder for ny habitatnatur.

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt og kan ses på hjemmesiden [PRIOR](#). I tabel 1 er der et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte naturtyper samt et skøn over omfanget af ny habitatnatur. I den forbindelse skelnes mellem ”Igangværende indsats” og ”Behov for ny indsats”, da der allerede er igangværende indsatser i Natura 2000-området, der bidrager til at opfylde handleplanens mål.

Arealer angivet i tabel 1 er potentielle bruttoarealer, der vil blive undersøgt nærmere i planperioden mhp. at vurdere gennemførlighed. Indsatsens præcise omfang i planperioden vil bero på en biologisk, teknisk og økonomisk vurdering og vil sikre Natura 2000-planens målopfyldelse ved at:

- Arealer med disse naturtyper indenfor Natura 2000-området ikke går tilbage
- Tilstanden samlet set ikke forringes i denne planperiode.

Særligt for skovnaturtyperne:

- Igangværende indsatser.
Dækker skovarealer, der i hele planperioden er beskyttet ved skovlovsaftale, fredning eller lignende. I særlige tilfælde kan der være behov for en supplerende beskyttelsesindsats.

Bemærk: Træbevoksede moser, hvor vegetationen er opstået naturligt, er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 eller skovlovens § 28. Det kan omfatte 91D0 Skovbevokset tørvemose og 91E0 Elle- og askeskov. Sådanne arealer er ikke medtaget under ”Igangværende indsatser” i tabel 1, selvom beskyttelsen kan være tilstrækkelig.

- Behov for særlig indsats
Generelt skal der være en særlig beskyttelsesindsats af skovnatur, der er i høj tilstand. Det skal bidrage til at bevare de ekstraordinære naturværdier. Se nærmere i bilag 5 under ”Skovnaturtypebevarende drift og pleje” og ”Urørt skov”.

. Bruttoarealet for urørt skov er arealer i høj tilstand med bl.a. stor andel dødt ved, mens bruttoarealet for forbedret hydrologi er de mest tørre arealer med 91D0 Skovbevokset tørvemose og 91E0 Elle- og askeskov, der har fungerende grøfter.

- Reduktion af arealet med skovnaturtyper
I forbindelse med udvidelser af naturtyperne 6420 Tidvis våd eng og 7230 Riggær kan der forekomme reduktioner i arealet med 91D0 Skovbevokset tørvemose og 91E0 Elle- og askeskov.

Arter

Indsatsen for naturtyperne forventes i væsentligt omfang at bidrage til at sikre velegnede levesteder for arter på udpegningsgrundlaget.

Kommunerne og Naturstyrelsen har vurderet, at der i denne planperiode ikke er behov for indsats for stor vandsalamander på de private arealer.

Prioritering af den forventede forvaltningsindsats

Indsatsen i 1. planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter.

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i 1. planperiode.

I første planperiode gælder indtil videre den med Grøn Vækst afledte nationalpolitiske præmis om frivillighed i Natura 2000-indsatsen, hvilket også er baggrund for økonomiaftalen for 2013 mellem regeringen og KL, der lægger de økonomiske rammer for den kommunale Natura 2000-indsats.

Nedenfor beskrives de dele af indsatsprogrammet, som handleplanmyndighederne forventes at gennemføre med særligt fokus og tidligt i planperioden:

Lysåbne naturtyper:

Indsatser for følgende særligt sårbare naturtyper: Arealet med kalkoverdrev (6210), surt overdrev (6230), rigkær (7230), tidvis våd eng (6410) og hængesæk (7140) sikres og udvides hvor de naturgivne forhold gør det muligt.

Indsatsen prioriteres højest på arealer, der allerede er i udvikling mod den ønskede habitatnaturtype.

Skovnaturtyper:

Det prioriteres, at indsatsen startes hos de største skovejere i Natura2000 området.

Forventet effekt

Her beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter. Den faktiske naturmæssige effekt for naturtyper og arter vil løbende blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Lysåbne naturtyper:

Rydning af uønsket opvækst

I forbindelse med pleje af lysåbne arealer vil det ofte være nødvendigt at foretage en rydning af buske og træer. Det vil typisk være arealer, hvor græsning eller slåning har været enten utilstrækkelig eller helt opgivet, og der har indfundet sig uønsket opvækst. Det kan f.eks. være tjørn og slåen på overdrev og pilekrat i moser, enge og søer. Rydningen sikrer, at den flora og fauna, der trives med lysåbne forhold, ikke skygges bort. Desuden vil rydning ofte bidrage til at bekæmpe invasive arter som selvsåede nåletræer. Det er vigtigt, at det ryddede opvækst fjernes for at skabe gode vækstbetingelser for den lysåbne vegetation.

Ved rydning af arealer med stort potentiale for at udvikle ny habitatnatur vil den vegetation, der er karakteristisk for naturtypen, kunne indfinde sig efter få år. Det gælder særligt for tidlige tilgroningsstadier af naturtyperne.

Græsning eller høslæt

Hovedparten af de lysåbne naturtyper er betinget af græsning eller høslæt. Overlades de til sig selv uden drift, vil de gro til i høje urter og græsser og med tiden springe i krat og skov. Det er en naturlig proces, men hvis det får lov at ske, vil et stort antal arter blive skygget bort.

Græsning eller høslæt vil derfor have en stor positiv effekt på de fleste lysåbne naturtyper og vil ofte være en forudsætning for gunstig bevaringsstatus. Der er dog enkelte lysåbne naturtyper, som ikke eller kun i særlige tilfælde vurderes at have behov for afgræsning eller høslæt. Det drejer sig f.eks. om hængesæk og højmose.

Græsning eller høslæt er et middel til at bekæmpe invasive arter som f.eks. bjørneklo og samt problemarter som f.eks. ørnebregne, gyvel og bjerg-rørhvene.

Når afgræsning foregår uden eller med begrænset tilskuds fodring eller ved høslæt (d.v.s. med fjernelse af den afslåede biomasse), vil effekten være særlig positiv, idet plejen i disse tilfælde både sikrer lysåbne forhold og fjerner næringsstoffer fra arealerne.

Skovnaturtyper:

Skovnaturtypebevarende drift og pleje

Med den skovnaturtypebevarende drift og pleje beskyttes skovnaturtyperne mod gødskning, sprøjtning og yderligere afvanding. I nogle tilfælde etableres mere naturlige vandstandsforhold. Der sikres nogle af de naturmæssigt vigtige strukturer, f.eks. vedvarende skovdække, en vis andel uforstyrret jordbund, hule og døde træer. De karakteristiske træarter for skovnaturtyperne fremmes, og invasive arter kan bekæmpes. I særlige tilfælde plejes skovnaturtyperne med gamle driftsformer såsom skovgræsning og stævning. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne. Stor vandsalamander vil få forbedret deres levesteder i kraft af bevaring af træer med hulheder samt dødt ved.

Urørt skov

Udlæg til urørt skov sikrer fri dynamik og andre naturlige processer i skovens økosystem. Der vil efter en (længere) årrække typisk være mere dødt ved, flere store og hule træer, en uforstyrret jordbund samt mere naturlig hydrologi. På sigt vil der kunne ses en effekt på den flora og fauna, der er tilknyttet disse naturforhold. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne og de særlige strukturer, som knytter sig til urørt skov.

Ny habitatnatur:

Udvidelser af naturtyper

Den ny habitatnatur skal typisk sammenbinde små, fragmenterede forekomster af naturtyperne og/eller udvide arealet af truede naturtyper. Desuden kan det være for at øge levestederne for truede arter.

Hvis udvidelserne sker på arealer med et stort potentiale for genskabelse af naturtyper, vil der med den nødvendige indsats (forbedring af vandstandsforhold, rydning mv.) og pleje (afgræsning eller høslæt) kunne udvikles ny habitatnatur på relativt få år. Det kan f.eks. være arealer, der tidligere har rummet naturtypen og som ligger i nær tilknytning til eksisterende arealer med naturtypen. Hvis udvidelsen derimod foregår på tidligere landbrugsjord, må udviklingen mod habitatnatur af høj kvalitet forventes at tage væsentlig længere tid (ofte flere årtier).

Den ny habitatnatur skal typisk sammenbinde små, fragmenterede forekomster af naturtyperne og/eller udvide arealet af truede naturtyper. Desuden kan det være for at øge levestederne for truede arter.

Arter:

Indsats for arter

Indsatsen for den eneste art på udpegningsgrundlaget, Stor vandsalamander, vil ske gennem den generelle naturtypeindsats for lysåbne naturtyper og skovnaturtyper som beskrevet i afsnittene ovenfor. Det forventes, at tilstanden og det samlede areal af levesteder for stor vandsalamander stabiliseres eller øges således, at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsmuligheder for stor vandsalamander.

Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 129:

Naturtypenr.	Naturtype	Handleplanmyndighed (arealer i ha)				I alt*
		Lejre Kommune	Ringsted Kommune	Holbæk Kommune	Natur- styrelsen	
3140	Kransnålalge-sø					Ej kortlagt
3150	Næringsrig sø		106			Delvist kortlagt
3160	Brunvandet sø					Delvist kortlagt
6210	Kalkoverdrev	0,53	0	0	0	0,53
6230	Surt overdrev	2,3	0	0	0	2,3
6410	Tidvis våd eng					Ej kortlagt
6430	Urtebræmme					Ej kortlagt
7140	Hængesæk	0,04	0	0	0	0,04
7220	Kildevæld					Ej fundet
7230	Rigkær	1,2	0	0		1,2
9110	Bøg på mor	0	0	0	26	26
9130	Bøg på muld	0	0	0	39	39
9160	Ege-blandskov	0	2	0	13	15
91D0	Skovbevokset tørvemose	0	1	0	2	3
91E0	Elle-askeskov	1	5	1	53	59
I alt*						

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planer i egne drifts- og plejeplaner.

Artsnr.	Art
1166	Stor vandsalamander

Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere

I Natura 2000-planens indsatsprogram er der retningslinjer, hvor der er behov for en nærmere afklaring af, hvem der følger op på retningslinjerne. Det drejer sig om følgende retningslinjer:

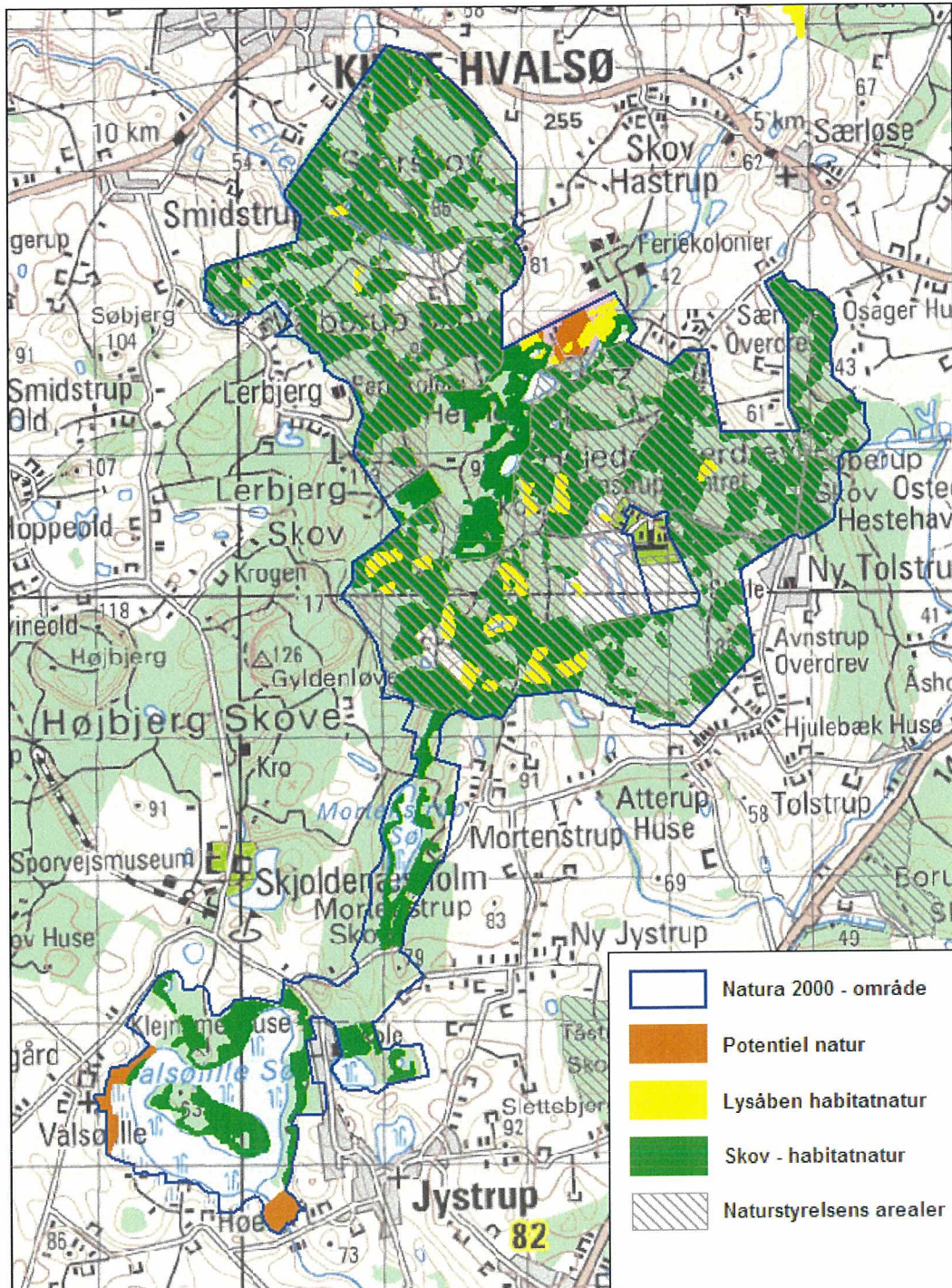
- Arealer med kalkoverdrev (6210) udvides, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.
- Surt overdrev (6230) udvides med i størrelsesordenen 3-7 ha, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.
- Tidvis våd eng (6410) udvides, hvor de naturgivne forhold gør det muligt; rød-gran fjernes; naturlig hydrologi sikres.
- Riggær (7230) udvides med i størrelsesordenen 2-5 ha, hvor de naturgivne forhold gør det muligt; rød-gran og øvrige vedplanter fjernes.
- Hængesæk (7140) udvides, hvor de naturgivne forhold gør det muligt; rød-gran fjernes.

Det kan både være handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere, der skal følge op på disse retningslinjer. Derfor omfatter bilag 2 både private og offentlige arealer (inkl. offentlige arealer, hvor lodsejeren selv udarbejder drifts- og plejeplan).

Der er aftalt følgende opgavefordeling mellem de offentlige lodsejere og handleplan-myndigheder i Natura 2000-området:

	Handleplan-myndighed				Offentlige lodsejere	Total
	Lejre Kommune	Ringsted Kommune	Holbæk Kommune	Naturstyrelsen		
Udvidelse af naturtyper						
Kalkoverdrev og surt overdrev	2-5 ha					2-5 ha
Riggær og tidvis våd eng		2-5 ha			1-2 ha	3-7 ha
Hængesæk					0-0,5 ha	0-0,5 ha
Total	2-5 ha	2-5 ha	0 ha	0 ha	1-2,5 ha	5-12,5 ha

Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur

Bilag 4: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Indenfor området ejer Naturstyrelsen det sammenhængende skovområde umiddelbart syd for Hvalsø bestående af Storskoven, Valborup Skov, Ravnsbolte Skov, Avnstrup Skov, Heide Overdrev og Orup Skov. Hovedtræarten i komplekset er bøg med ca. 40 % af arealet. Terrænet er meget kuperet hvilket i sammenhæng med en varieret træartssammensætning giver mulighed for mange fine synsmæssige naturoplevelser. Bidstrupkomplekset er desuden rig på skovmoser med ask og nåletræ og på enge. Engene plejes ved slåning og høslæt for at bevare dem lysåbne og sikre den bestående værdifulde flora og fauna. I Valborup Skov ligger den gamle skovridergård i en stor lysning omgivet af jord i landbrugsmæssig drift.

Tabel a Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	6410	Tidvis våd eng	9
	7140	Hængesæk	1
	7230	Rigkær	7
			17
Skovnaturtyper	91D0	Skovbevokset tørvemose	2
	91E0	Elle- og askeskov	25
	9110	Bøg på mor	84
	9130	Bøg på muld	194
	9160	Ege-blandskov	53
			358
I alt			375

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 3 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Skovnaturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

I tabel b og c skelnes mellem "Eksisterende driftsplan mv." og "Nyt", da der allerede ifølge driftsplaner m.m. for styrelsens arealer skal ske en drift/pleje, der bidrager til at gennemføre plejeplanen.

Tabel b Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Bekæmpelse af andre problemarter	eksisterende	<1
	nyt	<1
		<1
Forbedring af hydrologi	nyt	<1
		<1
Indsats for vandløb	nyt	1
		1
Rydning af uønsket opvækst	eksisterende	1
	nyt	<1
		1
Slåning eller slæt	eksisterende	4
		4
Græsning	eksisterende	<1
		<1

Tabel c Planlagt indsats for skovnaturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Urørt skov	eksisterende	9
	nyt	1
		10
Forbedring af hydrologi	nyt	1
		1
Rydning af uønsket opvækst	nyt	<1
		<1
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	eksisterende	17
	nyt	331
		347
Ingen jordbearbejdning	eksisterende	17
		17
Bevarelse af store træer til henfald	eksisterende	347
		347

Udvidelsesmål	Forøgelse på sigt, ca. ha
Udvikling mod 6410 Tidvis våd eng	2
Udvikling mod 7140 Hængesæk	<1
Udvikling mod 7230 Rigkær	2
<i>I alt</i>	<i>5</i>

Tabel d Planlagte udvidelser af naturtyper

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese Stor vandsalamander, som er på udpegningsgrundlaget.

Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal . Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegningsgrundlag af beskyttelsesområder. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag .
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i " Habitatbeskrivelser, årgang 2010 ". Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside .
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde) , 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande) , 1230 (Klinter eller klipper ved kysten) , 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter) , 1320 (Vadegræssamfund) , 1330 (Strandenge) , 1340 (Indlands-strandenge) , 2110 (Begyndende klitdannelser) , 2120 (Hvide klitter og vandremiler) , 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation) , 2140 (Stabile kalkfattige klitter med Empetrum nigrum) , 2160 (Kystklitter med havtorn) , 2170 (Kystklitter med gråris) , 2190 (Fugtige klitlavninger) , 2250 (Kystklitter med enebær) , 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse) , 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling) , 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene) , 4010 (Våde dværgbusksamfund med klokkeling) , 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)) , 5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter) , 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund) , 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund) , 6230 (Artsrige overdrev) , 6410 (Tidvis våde enge) , 6430 (Bræmmer med høje urter) , 7110 (Aktive højmoser) , 7120 (Nedbrudte højmoser) , 7150 (Lavninger på tørv med Rhynchosporion) , 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe) , 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand) , 7230 (Rigkær) , 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk) , 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter) , 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantesamfund) .
Sø- og vandløbsnaturtyper	I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller) , 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller) , 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransålgler) , 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter) , 3160 (Brunvandede søer og vandhuller) , 3260 (Vandløb med vandplanter) , 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter) .
Skovnaturtyper	I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit) , 9110 (Bøg på mor) , 9120 (Bøg på mor med kristtorn) , 9130 (Bøg på muld) , 9150 (Bøg på kalk) , 9160 (Ege-blandskov) , 9170 (Vinteregeskov) , 9190 (Stilkege-krat) , 91D0 (Skovbevokset tørvemose) , 91E0 (Elle- og

	askeskov).
Kortlægning	Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne. De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR .
Tilstandsklasse	Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks. Der er 5 tilstandsklasser: I. Høj tilstand II. God tilstand III. Moderat tilstand IV. Ringe tilstand V. Dårlig tilstand De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand. Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR .
Gunstig bevaringsstatus	En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når: - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når: - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside .
Natura 2000-handleplan	Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.
Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan.

	I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.
Invasive arter	Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde:</p> <p>Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt <p>Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning
Urørt skov	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden • Ingen oprensning eller nygravning af grøfter • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt

Bilag 6: Strategisk Miljøvurdering

Jævnfør lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 om miljøvurdering (miljøvurderingsloven) skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

Det foreliggende forslag til handleplans indhold er i vidt omfang baseret på Natura 2000-planens forslag til foranstaltninger. Da det konkrete forslag til handleplan ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser end det, der fremgår af Natura2000-planen, vurderes forslaget til handleplan ikke at være omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer.

